

УДК 327.3: 329.1

Тетяна Сидорук,

доктор політичних наук, професор,

завідувач кафедри міжнародних відносин,

Національний університет «Острозька академія»,

tetiana.sydoruk@oa.edu.ua,

ORCID ID: 0000-0002-7231-9884,

DOI 10.29038/2524-2679-2024-01-205-222

ВІЙНА РОСІЇ В УКРАЇНІ ТА МАЙБУТНЄ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

У статті проаналізовано наявні підходи щодо впливу російсько-української війни на європейську безпеку та сценарії подальшого залучення партнерів України з обох берегів Атлантики до її захисту. Розглянуто найбільш значущі наслідки війни для європейського безпекового середовища. Особливу увагу приділено питанням, які залишаються дискусійними, як-от: підходи щодо того, як Україна може перемогти; чинники, які стримують більш масштабну й швидку військову допомогу Заходу Києву; загрози, які походять від неповного розуміння деякими західними лідерами справжніх цілей Москви; шляхи, як ЄС і НАТО можуть підтримати Україну не лише на полі бою, а й шляхом її інтеграції у свої інституції. Дослідження ґрунтується на критичному аналізі публікацій на цю тему в авторитетних фахових виданнях із міжнародних відносин, статистичних даних щодо допомоги державам колективного Заходу Києву й результатах опитувань громадської думки щодо продовження підтримки боротьби України в європейських державах та США.

Захід зараз стоїть перед вирішальним вибором: підтримати Україну, аби вона могла захистити свою територію й відновити сили для наступальних операцій, відвоювання захоплених земель і виснаження загарбника до тієї міри, щоб нав'язати міцний мир, або поступитися Росії, яка вірить, що може пережити волю Заходу. Перший результат бажаний не лише для українців. Для Європи успіх чи невдача в боротьбі України визначить безпеку всього континенту, для США – майбутнє світового порядку, який вони очолюють. Вироблення й дотримання послідовної та реалістичної стратегії Перемоги України вимагатиме більшої й швидкої військової допомоги США і Європи, інвестування європейських країн у свій оборонний промисловий потенціал, посилення санкцій проти Росії й краще забезпечення їх виконання,

відкриття шляху приєднання України до ЄС і НАТО. Це принесе користь усім європейцям, відновивши й розширивши зону миру, процвітання та стабільності на континенті.

Ключові слова: російсько-українська війна, ЄС, НАТО, європейська безпека, США, світовий порядок, євроатлантична інтеграція.

Tetiana Sydoruk,

National University Ostroh Academy,

ORCID ID: 0000-0002-7231-9884

RUSSIA'S WAR IN UKRAINE AND THE FUTURE OF EUROPEAN SECURITY

The paper contains the analysis of the existing approaches to the impact of the Russo-Ukrainian war on European security and the scenarios of further involvement of Ukraine's partners from both sides of the Atlantic in its defense. The most significant consequences of the war for the European security environment are considered. Particular attention is paid to the following issues, which remain debatable: approaches to how Ukraine can win; factors that hinder larger and faster military aid from the West to Kyiv; threats stemming from an incomplete understanding by some Western leaders of Moscow's true goals; ways in which the EU and NATO can support Ukraine not only on the battlefield, but also by integrating it into their institutions. The study is based on a critical analysis of papers on this subject in authoritative professional publications on international relations, statistical data on the aid from the states of the collective West to Kyiv, and the results of public opinion polls on the continuation of support for Ukraine's struggle in European states and the USA.

The West is facing a critical choice: to support Ukraine so that it can defend its territory and rebuild its forces for offensive operations, recapture the occupied lands and exhaust the aggressor to the point of imposing a lasting peace, or to give in to a Russia, which believes it can survive the will of the West. The former is desirable not only for Ukrainians. For Europe, Ukraine's success or failure in this struggle will determine the security of the entire continent. For the United States, it will shape the future of the world order which it leads. Developing and following a consistent and realistic strategy for the victory of Ukraine will require greater and faster US and European military aid, investment by European countries in their defense industrial potential, strengthening of sanctions against Russia and better enforcement thereof, opening the way for Ukraine to join the EU and NATO. It will benefit all Europeans by restoring and expanding the area of peace, prosperity and stability on the continent.

Key words: Russo-Ukrainian war, EU, NATO, European security, USA, world order, Euro-Atlantic integration.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Із моменту вторгнення росії в Україну минуло понад два роки. Але ще на початку листопада 2023 р. тодішній український головнокомандувач генерал Валерій Залужний змінив напрям дискусії про війну у своєму інтерв'ю для *The Economist*, де зазначив, що для виходу з глухого кута потрібен потужний технологічний стрибок, інакше «глибокого й красивого прориву, швидше за все, не буде» [21]. І хоч Президент України Володимир Зеленський у подальшому неодноразово підкреслював, що війна «не в патовій ситуації» [25], із кінця осені 2023 р. домінує саме такий наратив [1; 2; 7; 10]. Імпульс, створений успіхом України в перший рік конфлікту, поступився місцем відчуттю, що, незважаючи на триваючі бойові дії, лінія фронту не рухається, а ризик замороженого конфлікту зростає.

Українські досягнення 2022 року під Києвом, Харковом і Херсоном живили сподівання, що нові зусилля, підкріплені західним обладнанням і навчанням, дають змогу прорвати російську оборону в більших масштабах та перекрити сухопутний міст до Криму. Багато хто вважав, що подальша загроза для Криму могла б переконати путіна припинити війну. Результати, на жаль, не виправдали таких сподівань. Хоча Україна досягла важливих успіхів у другій половині 2023 року, відтіснивши російський флот у Чорному морі далі на схід (що дозволило Києву відновити експорт зерна, забрати війська, які стояли вздовж узбережжя, і відправити їх на фронт), оптимізм щодо того, що вона може швидко досягнути у військовому плані на суші, згас.

Що це означає для майбутнього війни, України й ширше – європейської безпеки? Надійні відповіді вимагають даних і доказів, які ще не є загальнодоступними, проте загалом зрозуміло, що без прориву в наступі успіх у сухопутній війні стає боротьбою на виснаження. Сприятливий результат для України в такій війні не є неможливим, але це вимагає від неї та її західних партнерів адаптації до важкої боротьби з чисельно переважаючим ворогом, яка може бути дуже довгою.

Після незначного просування України у 2023 р. на фоні надмірного оптимізму, що українська армія може швидко досягти великих військових успіхів, ЗСУ зупинилися на полі бою, і відкритим є питання, щодо того, чи збережуть США підтримку Києва, а якщо ні, то чи зможуть європейці

заповнити прогалину. Демократичний альянс для допомоги Україні видається дедалі слабшим і роз'єднаним. Більшість західних лідерів залишаються відданими підтримці Києва, але їм стає дедалі важче підтримувати такий самий рівень солідарності серед громадськості.

На цьому фоні деякі вчені й політики дійшли висновку, що єдино правильним для України є поворот до оборонної стратегії, зосереджений на гарантуванні безпеки територій, які зараз контролює Київ, що забезпечить подальшу підтримку партнерів і може, зрештою, привести путіна за стіл переговорів [1; 10]. Але такі висновки відображають фундаментальне нерозуміння цілей москви, які виходять за межі наземної війни та спрямовані на знищення Української держави, припинення підтримки України з боку США та Європи й послаблення НАТО [17]. Поки росія буде здатна вести війну в Україні, вона її продовжуватиме. Необхідною передумовою миру і європейської безпеки є військова поразка росії [18]. Будь-який результат, який залишить путіну значну частину України, дасть йому змогу стверджувати, що він загнав НАТО в глухий кут біля воріт росії, оголосити про перемогу й переозброїтися для нових хвиль прямого чи непрямого конфлікту. Такий сценарій заклав би основу для подальшої війни на Європейському континенті та, імовірно, наблизив би її до території НАТО. Західні офіційні особи мають визнати цей факт і з новою силою взяти на себе зобов'язання щодо підтримки Києва.

Україна й росія далі змагатимуться за відновлення наступальної бойової потужності, і озброєння та особовий склад, які кожна зі сторін накопичить протягом наступних місяців, визначатимуть довгострокову траєкторію конфлікту. Невизначеність щодо подальшої підтримки України США і Європою ризикує дати росії переваги на полі бою й ще більше підбадьорити москву, яка вірить, що вона може пережити волю Заходу. Водночас перехід від половинчастої до чіткої стратегії Перемоги України, яка б забезпечила Києву всю необхідну зброю, щоб відкинути російські сили й звільнити свою територію нехай і в ході багаторічної війни, зміг би забезпечити необхідні важелі для переговорів у майбутньому та нав'язання агресору міцного миру. Україні й Заходу потрібна стратегія для тривалої війни та забезпечення ресурсами, які б відповідали цій стратегії [18].

Допомога Україні – це не благодійність. Російське вторгнення та подальший мужній опір українського народу стали переломним моментом для трансатлантичної системи безпеки, продемонструвавши цінність і важливість України для Європи. Перемога чи поразка України

визначатиме майбутню безпеку всього континенту. Для Сполучених Штатів результат війни визначить долю міжнародного порядку, який вони очолюють. Тому Європа й США повинні зробити більше для захисту України, сформулювавши спільне бачення довгострокової безпеки України та Європи.

Мета статті – проаналізувати й систематизувати наявні підходи щодо впливу російсько-української війни на європейську безпеку й сценарії подальшого залучення партнерів України з обох берегів Атлантики до її захисту. У статті проаналізовано найбільш значущі наслідки війни для європейського безпекового середовища. Особливу увагу приділено питанням, які залишаються дискусійними, як-от: підходи щодо того, як Україна може перемогти; чинники, які стримують більш масштабну й швидку військову допомогу Заходу Києву; загрози, які походять від неповного розуміння деякими західними лідерами справжніх цілей Москви; шляхи, як ЄС і НАТО можуть підтримати Україну не лише на полі бою, а й через інтеграцію України у свої інституції задля гарантування її майбутньої безпеки та відновлення стабільності й миру в Європі.

Дослідження ґрунтується на критичному аналізі публікацій на цю тему в авторитетних фахових виданнях із міжнародних відносин, на сторінках яких постійно представляються погляди представників різних наукових шкіл щодо перебігу російсько-української війни та можливих шляхів припинення ескалації. Розглянуто також статистичні дані щодо допомоги держав колективного Заходу Україні Кільського інституту світової економіки й результати опитувань громадської думки в європейських державах щодо продовження підтримки боротьби України Європейською радою з міжнародних відносин. Хронологічно аналіз охоплює дворічний період війни від 24 лютого 2022 р. Головним обмеженням дослідження є те, що конфлікт усе ще триває, то ж його віддалені наслідки для України та європейської безпеки важко передбачити, а тому прогнозувати будь-які сценарії в цій ситуації аналітично складно й може виявитися марною справою.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зміни в середовищі безпеки в Європі під впливом війни

Наскільки глибокі наслідки матиме російсько-українська війна для світу й глобального порядку важко передбачити. Це визначить лише її фінал. Однак уже сьогодні конфлікт помітно змінює контури європейської та євроатлантичної архітектури безпеки. Погоджуємося з Ангелою Стент,

що кінцевим результатом російсько-української війни може стати третя реорганізація євроатлантичної системи безпеки з часів завершення Другої світової війни. Перша відбулася з консолідацією Ялтинсько-Потсдамської системи у два ворогуючі блоки наприкінці 40-х – усередині 50-х років ХХ ст. Друга – наприкінці 80-х – на початку 90-х із розвалом комуністичного блоку й Радянського Союзу, за чим послідувало розширення західних структур і, передусім, НАТО на Схід. Тепер путін своїми діями кидає виклик цьому порядку [19]. Уторгнення росії в Україну в лютому 2022 р. стало трансформаційним моментом для європейської безпеки, а наслідки Перемоги чи поразки Києва визначають або її подальшу консолідацію й зміцнення, або перспективу тривалих конфліктів, які остаточно розхитають і знищать її основи.

Коли кремль почав повномасштабну війну проти України, він мав переконання, що колективний Захід є фрагментованим і йому бракує стратегічної мети, щоб ефективно протидіяти його зухвалим цілям та моторошним методам [18]. Агресія путіна ґрунтувалася на уявленні про те, що США втрачають інтерес до своїх європейських союзників, а останні – слабкі, розділені й залежні від російських нафти та газу [24]. Він прорахувався. Як підкреслює Стівен Коткін, із початком цієї війни Захід знову відкрив свою багатогранну силу [11]. Критично важливою в цьому процесі була вправна дипломатія Дж. Байдена напередодні та в перші місяці вторгнення. Він і його команда використали розсекречені розвідувальні дані, щоб зміцнити трансатлантичні відносини й об'єднати ширшу демократичну спільноту, уключно з азійськими партнерами (Японією, Південною Кореєю, Тайванем), для запровадження масштабних економічних санкцій проти росії, зміцнення позицій НАТО в Європі та надання допомоги для оборони України [20, с. 314–315]. Сьогодні коаліція, яка підтримує українських військових або запроваджує санкції проти росії, охоплює близько 60 % світового ВВП і 65 % світових військових витрат [24].

У 2022 – першій половині 2023 рр. єдність Заходу перевершила всі очікування, що мало наслідком надання Києву військової, економічної та гуманітарної допомоги на понад 200 мільярдів доларів за два роки війни [14]. Але, на жаль, вона досі не вилилась у чітке бачення стратегії Перемоги України. Замість її формування й неухильного втілення, США стали епіцентром невизначеності щодо цілей Заходу в конфлікті, будучи більше стурбованими тим, щоб не спровокувати подальшу ескалацію, ніж тим, щоб припинити ескалацію, яка триває [18]. Страх перед ескалацією переміг довгострокове стратегічне бачення. Президент Джозеф Байден із

2022 р. незмінно бачив більшу участь НАТО в підтримці України як шлях до Третьої світової війни. Тому США вдалися до обхідних шляхів, щоб координувати військову допомогу Україні державами-членами Альянсу через формат Рамштайну [14].

Нинішня невизначеність щодо довгострокового надання допомоги Україні на фоні тривалої виснажливої війни ризикує не лише дати росії переваги на полі бою, але й ще більше підбадьорити москву, яка вірить, що вона може пережити волю Заходу. У період із серпня по жовтень 2023 р. обсяг новонаданої допомоги Україні різко знизився, а загальна вартість нових пакетів становила лише 2,11 млрд євро – це найнижча сума із січня 2022 р. [22]. І поки Захід продовжує сперечатися щодо подальшої допомоги Україні, росія тихо зміцнює свій контроль над окупованими нею територіями на півдні та сході України. Коли лінія фронту стабілізувалась у 2023 р., під владою окупантів залишалось майже 18 % території України, включаючи близько 25 000 квадратних миль землі, захопленої з лютого 2022 р. [13]. Те, що США і Європа зроблять упродовж першої половини 2024 р., визначить, чи позбудуться вони остаточно залишків ілюзій щодо москви й більш рішуче візьмуть участь у захисті України та основ європейської безпеки. Прогноз для нашої держави значною мірою залежить від майбутньої допомоги Заходу, але навіть за умови її продовження конфлікт, імовірно, ще довго залишатиметься позиційною війною. Успіх України, таким чином, вимагатиме від неї та її західних союзників терпіння до тривалої важкої війни.

Сьогодні Європа переживає найбільш руйнівний військовий конфлікт за кілька поколінь. Після повномасштабного вторгнення росії в Україну європейська підтримка Києва залишалася сильною, що підкріплювалося готовністю урядів ЄС запровадити 13 раундів санкції проти росії (станом на кінець лютого 2024 р.). Держави та інституції ЄС надали Україні допомоги загалом на понад 144 млрд євро станом на кінець лютого 2024 р. (за даними Кільського інституту світової економіки) – майже вдвічі більше, ніж США [5]. У жовтні 2022 р. ЄС запустив тренувальну місію, у рамках якої до кінця 2023 р. підготовлено близько 40 тис. українських військових (у ній беруть участь 24 країни) [4]. Щоб допомогти українським біженцям, у перші місяці війни уряди ЄС активували так звану Директиву про тимчасовий захист, дозволяючи українцям в'їжджати до ЄС і вільно пересуватися між країнами без проходження звичайних процедур.

28 лютого 2022 р. український уряд подав офіційну заявку на членство в ЄС, у червні того самого року глави держав ЄС ухвалили рішення про надання Україні статусу держави-кандидата, а на грудневому саміті

2023 р. держави-члени й Брюссель дали зелене світло початку офіційних переговорів про вступ України (та Молдови) до ЄС. Ці рішення були серйозною зміною в політиці об'єднаної Європи, досі немислимими, але вторгнення путіна зробило позитивну відповідь на українську заявку стратегічним імперативом. Майбутня стабільність України зараз справедливо розглядається як ключ до майбутньої стабільності Європи. І хоча для захисту Української держави, безсумнівно, знадобляться надійніші гарантії й заходи безпеки (найкраще через членство в НАТО), більшість європейських лідерів розуміють, що політична та економічна інтеграція України в ЄС є важливою для майбутньої стабільності в Європі, так само, як попередні хвили розширення допомогли забезпечити мир на континенті після завершення Другої світової війни.

Що стосується суто військової допомоги, то країни ЄС продовжують наздоганяти, а з другої половини 2023 р. – перевершили США. Зокрема, Німеччина та країни Північної Європи (Данія, Норвегія, Швеція й Фінляндія) виділили значну нову допомогу в останні місяці 2023. Із загальних 25 млрд зобов'язань щодо важкої зброї (січень 2022 р. – жовтень 2023 р.) на США припадає 43 % їх вартості, тоді як на всі країни та установи ЄС разом припадає 47 % [22]. США залишаються найбільшим військовим донором із загальними зобов'язаннями в розмірі понад 44 млрд євро. Але Німеччина швидко наздоганяє їх, військова допомога Берліна зараз перевищує 17 млрд євро [5].

1 лютого 2024 р. 27 країн-членів Євросоюзу погодили чотирирічний пакет допомоги Україні на 50 млрд євро, який у грудні 2023 р. заблокувала Угорщина. Це надзвичайно важливе рішення, бо на фоні блокування республіканцями виділення американської допомоги подальша затримка з наданням підтримки ЄС могла призвести до серйозних проблем в Україні з виплатою зарплат, пенсій та інших критичних витрат. З остаточним затвердженням цього пакету фінансова допомога Києву на наступні роки здається забезпеченою, але це є набагато менш зрозумілим щодо військової підтримки.

ЄС досі не зміг суттєво збільшити свої виробничі можливості з виготовлення боєприпасів через брак планування та прогнозування. Він не спромігся виконати своє зобов'язання й надати Україні один мільйон артилерійських снарядів до березня 2024 р., який пообіцяв забезпечити впродовж року ще навесні 2023-го. За заявою Жозепа Борреля, до березня ЄС виконав обіцянку лише на 52 %, а решту, імовірно – до кінця зими 2024-го [6]. Як результат, із 2,3 млн снарядів, використаних Україною у 2023 р., лише 300 тис. були європейськими [9]. І це відставання має наслідки на полях

битв. На піку українського наступу росія використовувала 25 000–30 000 снарядів на день, тоді як Україна – лише 7 тис. [15]. До кінця ж 2023 р. українські сили випускали близько 2000 снарядів на день, у той час як російська артилерійська потужність, хоч і скоротилася, але була на рівні близько 10 000 снарядів на день [23]. Зіткнувшись із критичною нестачею боєприпасів, українські війська змушені нормувати їх використання. Якщо в майбутньому Україна не зможе створити локальні умови артилерійської переваги, будь-які нові операції призведуть до невиправних утрат українських військ.

Західні союзники Києва змарнували часові переваги, які вони мали у 2022–2023 рр., переживаючи ейфорію від перших невдач росії й сподіваючись, що вдасться уникнути затяжного конфлікту. Замість розширення промислових потужностей у своїх країнах, вони здебільшого надавали Україні боєприпаси з національних запасів або міжнародного ринку. Зараз ці запаси вичерпуються.

На думку старшого наукового співробітника із сухопутної війни в Королівському інституті об'єднаних служб Джека Вотлінга, для досягнення локальної артилерійської переваги Києву знадобиться близько 2,4 млн боєприпасів на рік. Але міжнародним партнерам України, включаючи США, важко буде забезпечити навіть половину цього у 2024 р. [23] Про гострий дефіцит боєприпасів в Україні свідчать і розрахунки військового експерта Густава Гресселя з Європейської ради з міжнародних відносин та публіциста й аналітика Маркуса Велша: Україні потрібно щонайменше 5000 стандартних снарядів на день, або 1,8 млн на рік, для «мінімального захисту» від росії. Оголошені на 2024 р. поставки з Америки та Європи значно нижчі за цей показник – 3600 снарядів на день, або 1,3 млн на рік [16]. Якщо ж Америка припинить військову допомогу через блокаду в Конгресі, Україна потенційно може втратити ще півмільйона снарядів із Заходу протягом року. Гостра нестача боєприпасів ставить під загрозу українські успіхи останніх двох років.

Частково проблема полягає в тому, що багато європейських лідерів, як і очільник Білого дому, досі не спромоглися чітко сформулювати мету допомоги Україні, натомість дотримуючись нечіткої та часто половинчастої стратегії підтримки. Їхній поступовий і повільний підхід до допомоги не дав Києву можливості досягти серйозного прориву під час літнього наступу ЗСУ (добре систематизовано й проаналізовано причини неуспіху України в статті С. Бідла [2]). Політики в уряді Німеччини та деяких інших європейських країн продовжують дивитися на поставку кожної системи озброєння крізь призму того, як на це відповість росія. Найбільшим недоліком Олафа

Шольца є те, що він залишається невизначеним, обговорюючи цілі Заходу щодо підтримки України. Він продовжує використовувати неоднозначну формулу: «росія не повинна виграти, Україна не повинна програти» [15]. Натомість він мав би назвати російську війну тим, чим вона є – нападом на мир у Європі, що створює безпекові ризики для самої Німеччини й цілого континенту. Таке формулювання, імовірно, сприяло б підтримці високого рівня схвалення допомоги Україні німецькою і європейською громадськістю.

Опитування, проведені Європейською радою з міжнародних відносин (ECFR), показують, що підтримка європейцями продовження боротьби України стала зменшуватися. Зміна поки що невелика, але її напрям не залишає місця для сумнівів. Згідно з давнішим опитуванням, проведеним у січні 2023 р. в десяти європейських країнах (Данії, Естонії, Франції, Німеччині, Італії, Польщі, Португалії, Румунії, Іспанії, Швейцарії), у середньому 38 % хотіли, щоб Україна повернула собі всю територію. Але згідно з наступним опитуванням, проведеним у вересні та жовтні в тих самих державах, це число знизилося до 34 % [3]. Для порівняння: вересневі 2023 р. дані по США показують, що 43 % виступають за підтримку України доти, доки вона продовжуватиме воювати [3].

Результати опитування, проведеного ECFR у січні 2024 р. у 12 європейських країнах (Австрія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Іспанія та Швеція), показують, що європейці песимістично дивляться на результат війни. У середньому лише 10 % європейців вірять, що Україна переможе. На перемогу росії очікує вдвічі більше. Відповідь більшості опитаних (у середньому 37 %) полягає в тому, що війна закінчиться врегулюванням, і вона з відривом переважає Перемогу України навіть у Польщі. [12] Очікувати врегулювання – не означає віддавати перевагу такому результату, але це свідчить про песимізм щодо можливості Перемоги України. Це ж опитування демонструє зміну географії підтримки України. Раніше загальноприйнятою думкою було те, що найближчі сусіди України є одними з її найбільших прихильників і з погляду урядової підтримки, і з погляду відкритості суспільств для українських біженців. Зараз Україна, здається, має найсильнішу громадську підтримку в далеких Португалії та Франції, тоді як солідарність із нею в деяких найближчих сусідів знижується. Угорщина, де найбільша кількість громадян очікує перемоги росії (31 %) і де більшість респондентів бажали б підштовхнути Україну до врегулювання (64 %), уже не є винятком. Показники Румунії: 18 % вірять, що росія переможе, а 50 % хочуть підштовхнути Україну до врегулювання.

Найпомітніше, однак, те, що в Польщі, яка традиційно позиціонувала себе як одного з найнадійніших прихильників України, лише 17 % вважають, що Україна переможе [12]. На рівні громадської думки також починають накопичуватися неоднозначні почуття до українських біженців і доступу української сільськогосподарської продукції на польський та європейський ринки. Небезпека полягає в тому, що коли ідеться про інтеграцію України до Європейського Союзу, то безпосередні сусіди України можуть стати одними з її найзапекліших противників. Громадська підтримка України в Європі ще не зменшилася кардинально, але європейські лідери повинні краще працювати над тим, аби надати своїм виборцям переконливу теорію про те, як Україна може виграти війну й чому це важливо для майбутнього Європи.

США і Європа повинні зробити більше

Нинішня ситуація на полі бою тривожна для України та її партнерів. Прихильники України не мають чіткої, узгодженої теорії Перемоги, яка б спричинила політичну відповідальність. Києву й Заходу вкрай потрібна стратегія для тривалої війни та забезпечення ресурсами, які б відповідали цій стратегії [18]. Передумовою для досягнення обох цих цілей є чітке визначення Перемоги України: у коротко- й середньостроковій перспективі – ефективна оборона, витіснення окупантів із територій, які вони зайняли після 24 лютого 2022 р., і гарантування безпеки в межах контрольованих Києвом територій, а в довгостроковій перспективі – відновлення територіальної цілісності й суверенітету України в її законних кордонах до 2014 р., що стане запорукою стабільного миру в Європі.

Україна й Захід перебувають у складному стратегічному становищі. Але війна для України не програна й варто остерігатися поразки. Швидка Перемога на полях битв чи переговори, у яких Київ виходить із сильних позицій, нереальні в близькому майбутньому. Але враховуючи роль, яку зовнішня підтримка й обмеження цієї підтримки вже зіграли у війні, за адекватної допомоги з боку Заходу баланс переваг, хоч і не скоро, але може обернутися проти росії. Перспективи кремля в тривалій війні критично залежатимуть від масштабів західної підтримки України.

Коаліція найбагатших і технологічно розвинутих країн дає Україні велику структурну перевагу. Росія ж має лише дві країни – Іран і Північну Корею, – які відкрито допомагають їй у війні, хоча Китай залишається для неї важливою економічною опорою. Загальні оборонні бюджети 54 країн, які підтримують Україну, перевищують 100 млрд дол. на місяць. Натомість нинішня підтримка України коштує цим державам менше 6 млрд дол. щомісяця [23]. Найбільші перешкоди для того, щоб Україна виграла війну, – політичні.

Окремі сили в США і Європі ставлять під сумнів довгострокову підтримку України. Поки що вони в меншості, але множаться й стають гучнішими. Головним ризиком для України є не різка політична зміна на Заході, а повільне розплутування ретельно сплетеної мережі іноземної допомоги. Однак якщо раптова зміна все ж таки станеться, вона буде пов'язана з президентськими виборами в США в листопаді 2024 р. Тому сьогодні політичні лідери в США і Європі повинні зробити все можливе, щоб закріпити фінансову та військову допомогу Україні в довгострокових бюджетних циклах (як це вже зробив ЄС, схваливши в лютому 2024 р. понад 50 млрд євро для України на 2024–2027 рр.), що ускладнить згортання підтримки майбутніми чиновниками.

Якщо підтримка та лідерство США збережуться, Україна матиме міцну основу для сподівань на власне виживання й позитивний для неї фінал тривалої війни. Утрата ж підтримки з боку США мала б драматичний ефект. Європі буде складно замінити військову допомогу США в такому великому масштабі й важко заповнити прогалину лідерства. Якби США спробували змусити Україну до врегулювання шляхом переговорів, європейці мали б мало можливостей для опору. Але будь-яке короткозоре чи поспішне врегулювання поставить під загрозу як безпеку України, так і безпеку Європи та може продемонструвати путіну зменшення прихильності США до гарантування безпеки європейського континенту.

Деякі лідери в західних столицях, а також аналітики, дослідники (наприклад Річард Хаас і Чарльз Купчан [10], Емма Ешфорд та Келлі А. Гріко [1]) зараз стверджують, що Україна повинна зосередитися лише на оборонних заходах і ставати на шлях пошуку домовленостей про припинення війни. Однак ця лінія мислення не враховує ні масштабу цілей росії, ні її неготовності до добросовісних переговорів. Путін, як і раніше, хоче підпорядкувати собі всю Україну, а не окупувати частину її території. На його думку, росія й Україна – єдине ціле, а існування незалежної української нації – це антиросійська змова, сфабрикована іноземним утручанням [9]. Кремль із задоволенням вів би переговори про беззастережну капітуляцію Києва, але в нього сьогодні немає очевидних причин іти на будь-які поступки. Російська економіка витримує війну, зберігаються можливості для додаткової мобілізації. Як очевидно з останніх заяв кремлівського диктатора, зараз він уявляє «спеціальну військову операцію» як багаторічну війну, у якій росії вистачить ресурсів, щоб пережити волю Заходу й перемогти. Переговори, які б велися зараз, ризикують, у кращому випадку, повторити дипломатію Мінських угод, що проклали шлях для набагато агресивнішого вторгнення через вісім років

[7]. Ідея про те, що Україна може обміняти землю на мир і таким чином залишитися вільною на території, яку вона контролює, є фантастикою [14]. Задовільної угоди з позицій слабкості України не може бути досягнуто, і немає жодних підстав вважати, що оборонний підхід України та її партнерів стимулюватиме росію рухатися до припинення вогню. Зараз путін робить ставку на втому від війни на Заході. Ідеальним сценарієм для нього була б друга адміністрація Трампа, яка б припинила підтримку Києва Сполученими Штатами, а інтерес Європи до війни згас би [12].

Подібно до того, як Штати мають подолати свої нинішні внутрішні вагання щодо підтримки України, Європа повинна активізуватися для забезпечення власного захисту, у тому числі й з огляду на перспективу повернення Дональда Трампа в Овальний кабінет [15]. Це відповідало б інтересам безпеки кожної європейської держави. Європейці не можуть змінити власної географії. Їх не відділяє від війни великий океан. Саме колективний мирний європейський порядок зазнав нападу з боку росії, тому в Європі немає вибору, крім сприяння українській Перемозі. Одноосібно (без США) підтримувати Україну було б значно складніше, але, на думку члена німецького Бундестагу Норберта Реттгена, це не неможливо. Тільки ВВП Німеччини майже вдвічі перевищує ВВП росії, а ЄС загалом у сім разів більший за російський. Поділяємо його переконання, що аби активізувати потенціал ЄС як геополітичного гравця, Німеччина повинна відповідати своїй лідерській ролі в блоці в справі підтримки України. У 2023 р. військова допомога Німеччини Україні вже становила близько 4 млрд євро, уключаючи танки й системи протиракетної оборони, і ця сума буде подвоєна у 2024 р. [15] Але щоб продовжувати удари по російській інфраструктурі та лініях постачання, Україні потрібні крилаті ракети, такі як Taurus, а також винищувачі для забезпечення переваги в повітрі. Справжня причина відмови від передачі Києву цієї зброї полягає в тому, що вона надзвичайно ефективна й Олаф Шольц побоюється, що її успішне використання може спровокувати ескалацію з боку росії [15]. Хоча дорогоцінний час утрачено, для канцлера Німеччини ще не пізно діяти більш рішуче.

Для того ж, аби швидко забезпечити постачання Україні більшої кількості артилерійських снарядів, ЄС повинен, по-перше, обмежити поставки боєприпасів третім сторонам, щоб мати можливість зробити набагато більшу частку наявного виробництва доступною для України. По-друге, якщо Конгрес не схвалить фінансування України, Європі варто використати власні ресурси, щоб «купувати боєприпаси в США, аби заповнити прогалину» [16]. Нещодавно Високий представник ЄС із питань закордонних справ і політики безпеки Жозе Борель заявив, що поставки

боєприпасів із Євросоюзу третім сторонам наразі становлять близько 40 % європейських потужностей, то ж варто це припинити, аби мати можливість перенаправити їх Україні [16]. Багато політиків у німецькому Бундестазі поділяють цю думку. Так, голова німецько-української парламентської групи Робін Вагенер зажадав від Європи «діяти віддано», бо «було б скандалом, якби Україні довелося віддати свою землю, поки заповнюються склади в інших місцях» [16].

Для безперервного постачання боєприпасів у майбутньому необхідне збільшення військового виробництва та розширення виробничих можливостей європейських країн. Отримання Києвом крилатих ракет середньої й великої дальності, винищувачів F-16, додаткових систем протиповітряної оборони (Patriot і ракет IRIS-T) та необхідної кількості артилерійських снарядів дають змогу ефективно тиснути на російські сили й здобути перевагу на полі бою. Українська Перемога вимагає від Європи інвестування у свій оборонний промисловий потенціал, щоб вона могла підтримувати Україну, навіть якщо Вашингтон зупиниться. Путін розраховує пережити підтримку України Заходом, і ця його ставка повинна бути хибною. За оцінками експертів Кільського інституту світової економіки, Європі доведеться принаймні подвоїти свої поточні зусилля з військової допомоги Україні, якщо Сполучені Штати не схвалять подальшої підтримки [5]. Це виклик, але, зрештою, – питання політичної волі. Країни ЄС є одними з найбагатших у світі, і досі вони не витратили навіть 1 % свого ВВП 2021 р. на підтримку України [5].

Крім розширення своїх виробничих потужностей, партнери України можуть зробити більше, щоб уповільнити виробництво озброєнь у росії, зокрема, через належне дотримання санкцій ЄС таким чином, аби унеможливити обхід їх росією через треті сторони та запровадити набагато жорсткіші санкції проти Ірану задля припинення поставок товарів, які використовуються для виготовлення безпілотників (де виявляють західні компоненти) [15].

Перемога України не буде визначатися лише на полі бою. Стратегічно західні країни повинні активізувати свої зусилля з інтеграції Києва до своїх інституцій. Можливо, найбільш суттєвою підтримкою, яку Європа може запропонувати Україні, є прямий шлях до вступу в ЄС як єдиний спосіб зафіксувати своє майбутнє як самодостатньої європейської, демократичної й правої країни – з усіма перевагами фінансової та безпекової підтримки, які передбачає членство в ЄС. Грудневе 2023 р. рішення Європейської ради розпочати передвступні переговори з Україною та Молдовою були важливими в цьому відношенні (це вже велика перемога Європи й

України), однак це є лише першим кроком на довгому шляху інтеграції до клубу, зважаючи на вимоги щодо реформ в Україні і необхідність непростих рішень у самому ЄС. Політики повинні працювати над поглибленням зв'язків між Україною та об'єднаною Європою, навіть якщо повне членство в ЄС, найімовірніше, є нереальним для Києва до закінчення війни.

Ще один ключ до протидії московській стратегії виснаження та руйнування й відновлення міцної основи регіональної безпеки в Європі – рішучі конкретні дії в напрямі майбутнього вступу України до НАТО. Членство Києва в Альянсі є єдиним довгостроковим засобом для стримування майбутніх нападів росії. Поки вона воює, Україна не вступить до НАТО – це зрозуміло. Але вже зараз, аби завадити росії постійно загрожувати Києву в довгостроковій перспективі, в Альянсі повинні серйозно розглянути сценарій, як і коли він зможе прийняти Україну, аби питання українського членства просувалося вперед. Якщо за результатами боїв росія збереже контроль над частиною української території (український небажаний для України й Заходу результат, якого вони максимально прагнуть не допустити та ніколи не визнають захоплених регіонів частиною РФ), територія під контролем українського уряду має бути захищена від майбутніх загроз через членство в НАТО, щоб завадити росії й далі розпалювати нестабільність у Європі.

Офіційне запрошення України до НАТО малоімовірне під час цьогорічного саміту організації у Вашингтоні. Але ця зустріч могла б дати старт обговоренню чіткого плану прийняття нашої держави до Альянсу, запровадивши щось на кшталт оголошення про початок передвступних переговорів (наприклад як це заведено в ЄС і як він зробив у грудні 2023 р. щодо членства України) [14]. Надалі багато залежатиме від успіху українських операцій з оборони й визволення своєї території та подальших реформ оборонного сектору. Україна вже має найбоєздатнішу, загартовану в боях армію в Європі, яка стане активом, а не пасивом Альянсу. Потрібні рішучі конкретні дії з боку НАТО на липневому саміті, які продемонструють, що майбутнє України – в Альянсі. Це також є можливістю для Джозефа Байдена зафіксувати успіхи своєї політики щодо Києва перед президентськими виборами в США у 2024 р.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Оскільки лінія фронту сьогодні перебуває в територіальному глухому куті, шанси України відновити повний контроль над окупованими

територіями силою зброї у 2024 р. виглядають невеликими. Але оборонна стратегія, зосереджена на діалозі з росією, була б фундаментально помилковою й катастрофічно наївною. Будь-яке перемир'я чи заморожування конфлікту провело б лінію через південну та східну Україну, залишило б мільйони українців під владою росії, призвело б до появи розділеної держави без надії приєднатися до НАТО. Путін міг би оговтатися, перегрупуватися й знову атакувати та дестабілізувати Україну всіма доступними засобами.

Захід фактично зараз стоїть перед вирішальним вибором – підтримати Україну, аби вона могла захистити свою територію та відновити сили для наступальних операцій, відвоювання захоплених земель і виснаження загарбника до тієї міри, щоб нав'язати міцний мир, або поступитися росії, яка вірить, що може пережити волю Заходу. Перший результат бажаний не лише для українців. Для Європи успіх чи невдача в боротьбі України визначить безпеку всього континенту, для США – майбутнє світового порядку, який вони очолюють.

Вироблення й дотримання послідовної і реалістичної стратегії Перемоги України вимагатиме більшої та швидшої військової допомоги США і ЄС, інвестування Європи у свій оборонний промисловий потенціал, посилення санкцій проти росії та краще забезпечення їх виконання, відкриття шляху приєднання України до НАТО і ЄС. Це принесе користь усім європейцям, відновивши й розширивши зону миру, процвітання й стабільності на континенті.

REFERENCES

1. Ashford, E. & Grieco, K. (2024). How Ukraine Can Win Through Defense. A New Strategy Can Protect Kyiv and Stop Moscow From Winning. *Foreign Affairs*, January 10. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/how-ukraine-can-win-through-defense>
2. Biddle, S. (2024). How Russia Stopped Ukraine's Momentum. A Deep Defense Is Hard to Beat. *Foreign Affairs*, January 29. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/how-russia-stopped-ukraines-momentum>
3. Dennison, S. & Zerka, P. (2023). Europe's Emerging War Fatigue. How to Shore Up Falling Support for Ukraine. *Foreign Affairs*, December 18. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/europes-emerging-war-fatigue>
4. EU Military Assistance Mission in support of Ukraine. *European External Action Service*. URL: https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine_en?s=410260
5. Europe has a long way to go to replace US aid – large gap between commitments and allocations (2024). *Kiel Institute for the World Economy*, February 16. URL: <https://www.ifw-kiel.de/publications/news/europe-has-a-long-way-to-go-to-replace-us-aid-large-gap-between-commitments-and-allocations/>

6. EU to provide Ukraine with 1 million of ammunition by the end of the year: results of the meeting between Denys Shmyhal and Josep Borrell. *Government Portal*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/yes-nadast-1-mln-neobkhidnykh-ukraini-boieprypasiv-do-kint-sia-tsoho-roku-pidsumky-zustrichi-denysa-shmyhalia-ta-zhozepa-borrelia>
7. Fix, L. & Kimmage, M. (2023). A Containment Strategy for Ukraine. How the West Can Help Kyiv Endure a Long War. *Foreign Affairs*, November 28. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/containment-strategy-ukraine>
8. Fix, L. & Kimmage, M. (2023). Will the West Abandon Ukraine? Kyiv Must Prepare for a Possible Change of Heart in America and Europe. *Foreign Affairs*, September 12. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/will-west-abandon-ukraine>
9. Gressel, G. (2024). Ukraine's survival: Three scenarios for the war in 2024. *European Council on Foreign Relations*, 31 January. URL: <https://ecfr.eu/article/ukraines-survival-three-scenarios-for-the-war-in-2024/>
10. Haass, R. & Kupchan, Ch. (2023). Redefining Success in Ukraine. A New Strategy Must Balance Means and Ends. *Foreign Affairs*, November 17, 2023. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/redefining-success-ukraine>
11. Kotkin, S. (2022). The Cold War Never Ended. Ukraine, the China Challenge, and the Revival of the West. *Foreign Affairs*, May/June. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2022-01-27/putin-doctrine>
12. Krastev, I. & Leonard, M. (2024). Wars and elections: How European leaders can maintain public support for Ukraine. *European Council on Foreign Relations*, 21 February. URL: <https://ecfr.eu/publication/wars-and-elections-how-european-leaders-can-maintain-public-support-for-ukraine/>
13. Lewis, D. (2024). The Quiet Transformation of Occupied Ukraine. Away From the Frontlines, Russia Cements Its Conquest. *Foreign Affairs*, January 18. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/quiet-transformation-occupied-ukraine>
14. Polyakova, A. & Goldgeier, J. (2024). Why NATO Needs Ukraine. Kyiv's Survival and Europe's Security Depend on a More Unified Front. *Foreign Affairs*, February 1, 2024. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/why-nato-needs-ukraine>
15. Röttgen, N. (2023). Europe Must Ramp Up Its Support for Ukraine. Abandoning Kyiv Would Embolden Russia—and Lead Only to More War. *Foreign Affairs*, December 22. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/europe-must-ramp-its-support-ukraine-rottgen>
16. Schuller, V. K. (2024). Der Ukraine geht die Munition aus. *F.A.S.* URL: <https://zeitung.faz.net/fas/top-themen/2024-02-11/c43d6d9169013084c40b515dafd18a26/?GEPC=s1&fbclid=IwAR01A4Uz5QLWEj9y7SkIVcEHilk6R63ek75bwq3nwTxmYy17gDRS7w9CxM4>
17. Seely, B. (2023). The Russian Way of War. Moscow Wants to Weaken NATO in Ukraine, Not Just Win Battles. *Foreign Affairs*, November 24. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/russian-way-war>
18. Sherr, J. (2024). The Moment of Truth. *The International Centre for Defence and Security*. URL: https://icds.ee/en/the-moment-of-truth/?fbclid=IwAR0pp-1VBAd-uwK74CDg0X8Tu1Xu50kNbVScRID1fTjjdvCIWQwp_PYFxE
19. Stent, A. (2022). The Putin Doctrine. A Move on Ukraine Has Always Been Part of the Plan. *Foreign Affairs*, January 27. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2022-01-27/putin-doctrine>

20. Sydoruk, T., Pavliuk, V., Shuliak, A. (2023). Russia's war against Ukraine and the transformation of the Euro-Atlantic Security Architecture. *Politics in Central Europe*, 19(2), 2023, 305–323. (314–315)

21. The commander-in-chief of Ukraine's armed forces on how to win the war. *The Economist*. URL: <https://www.economist.com/by-invitation/2023/11/01/the-commander-in-chief-of-ukraines-armed-forces-on-how-to-win-the-war>

22. Ukraine Support Tracker. *Kiel Institute for the World Economy*. URL: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

23. Watling, J. (2024). The War in Ukraine Is Not a Stalemate. Last Year's Counter-offensive Failed – but the West Can Prevent a Russian Victory This Year. *Foreign Affairs*, January 3. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/war-ukraine-not-stalemate>

24. Zakaria, F. (2024). The Self-Doubting Superpower. America Shouldn't Give Up on the World It Made. *Foreign Affairs*, January/February 2024. URL: https://www.foreignaffairs.com/united-states/self-doubting-superpower-america-fareed-zakaria?utm_medium=newsletters&utm_source=twofa&utm_campaign=The%20Self-Doubting%20Superpower&utm_content=20231215&utm_term=FA%20This%20Week%20-%20112017

25. Zelenskyy talks Israel, US elections with Fox's Benjamin Hall, and Ukraine's place among 'global risks. *Fox News*. URL: <https://www.foxnews.com/world/zelenskyy-talks-israel-us-elections-foxs-benjamin-hall-says-ukraine-global-risks>

Матеріал надійшов до редакції 05.04.2024 р.